

References:

1. Bartkowicz Z. Pomoc terapeutyczna nieletnim agresorom i ofiarom agresji w zakładach resocjalizacji / Z. Bartkowicz. – Lublin, 2001.
2. Depesova J. Lifelong learning in the professional practice / J. Depesova, I. Turekova, G. Banesz // Conference : Proceedings of 2015 International Conference on Interactive, Learning Location: IEEE, Firenze, ITALY Date: SEP 20–24, 2015. – P. 886–894.
3. Hollin C. Przestępczość wśród nieletnich / C. Hollin. – GWP Gdańsk, 2004.
4. Konopnicki J. Powodzenia i niepowodzenia w szkole / J. Konopnicki. – Warszawa, 1974.
5. Kozaczuk F. Profilaktyka i resocjalizacja młodzieży / F. Kozaczuk, B. Urban (red.). – WSP Rzeszów, 1997.
6. Majer P. Policja a społeczeństwo / P. Majer, A. Misiuk. – Szczytno, 2000.
7. Noga H. Causes of school failures during studies in the opinion of the students from the Pedagogical University of Cracow / H. Noga, J. Depešová, A. Knych. // Education, Society, Integration, Education, Volume I. – Rezekne, 2016. – S. 200–208.
8. Piotrowski P. Profilaktyka w gimnazjum. Projektowanie, realizacja i ewaluacja programów / P. Piotrowski, K. Zajączkowski. – Kraków, 2003.
9. Prauzner T. Interaktive computer simulation as a response to contemporary problems of technical education. / T. Prauzner. // Education, Society, Integration, Education, Volume II. – Rezekne, 2016. – S. 579–588.
10. Ptak P. Application of software packages in research and didactics / P. Ptak. // Education, Society, Integration, Education, Volume II. – Rezekne, 2016. – S. 589–597.
11. Pytel K. Teaching bioscience in primary and middle school and children's ecological awareness / K. Pytel, M. Piaskowska, P. Migo. // Education, Society, Integration, Education, Volume II. – Rezekne, 2016. – S. 298–308.
12. Sobczyk W. Ocena planowania wierzby nowożytniej osadami ściekowymi / W. Sobczyk, K. Sternik, E. J. Sobczyk, H. Noga. // Annual Set The Environment Protection. Volume 17. – 2015. – S. 1113–1123.
13. Urban B. Dewiacje wśród młodzieży. Uwarunkowania i profilaktyka / B. Urban – Kraków, 2001.
14. Wiczorek L. Przestępczość i demoralizacja nieletnich w Polsce w okresie transformacji ustrojowej / L. Wiczorek. – Warszawa, 2006.

УДК 159.942:378

Золотих Є. А.

Специфіка емоційної сфери в студентському віці

АНОТАЦІЯ. В статті здійснена спроба аналізу специфіки емоційної сфери у студентів та їх впливу на діяльність. Досліджено особливості емоційної збудливості та інтенсивності емоцій у студентському віці, а також вплив емоцій на ефективність діяльності та спілкування.

Ключові слова: емоційна сфера, студентський вік, вплив, діяльність, емоційна збудливість, інтенсивність емоцій.

Золотых Е. Специфика эмоциональной сферы в студенческом возрасте

Аннотация. В статье предпринята попытка анализа специфики эмоциональной сферы у студентов и их влияния на деятельность. Исследованы особенности эмоциональной возбудимости и интенсивности эмоций в студенческом возрасте, а также влияние эмоций на эффективность деятельности и общения.

Ключевые слова: эмоциональная сфера, студенческий возраст, влияние, деятельность, эмоциональная возбудимость, интенсивность эмоций.

Zolotykh Y. Specificity of emotional sphere in the student's age

Summary. The article is an attempt to analyze the specific emotional sphere of students and their impact on activities. The features of emotional excitability and intensity of emotion in the student's age and emotional impact on the effectiveness of and communication.

Keywords: emotional sphere, student age, influence, activity, emotional excitability, intensity of emotion.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Значний вплив на життя людини мають особливості емоційної сфери особистості. Емоції можуть впливати на всі сфери життя особистості, зокрема і на діяльність у сфері навчання. Якщо звернутися до аналізу студентського віку, то перехід від однієї соціальної групи до іншої, збільшення об'єму інформації, інші, відмінні від шкільних, вимоги до навчання, висока відповідальність – все це призводить до збільшення емоційного напруження і має негативний вплив на результати навчання. Тому видається важливим, дослідити специфіку емоційної сфери студентів, зокрема, і вплив емоцій на діяльність та спілкування.

Мета статті – теоретико-експериментальний аналіз специфіки емоційної сфери особистості в студентському віці.

Аналіз публікацій та досліджень. Емоції та почуття мають велике значення в процесі навчання. Значна кількість психологів займалися проблематикою емоційно-вольової сфери особистості (В. Вунд, В. П. Зінченко, К. Е. Изард, Е. П. Ільїн та інші). Але на мою думку, ця сфера потребує глибшого вивчення, зокрема у студентському віці.

Зупинимось на підходах до розуміння емоцій. У. Джеймс і М. Ланге пропонували розглядати емоції як усвідомлення вісцеральних периферичних (тілесних) змін. Вони вважали, що спочатку виникають певні фізіологічні прояви, а як результат з'являються емоції. За ідеєю вчених, спочатку ми плачемо, а потім з'являється сум як емоційна реакція [2].

П. А. Анохін, в своїх працях акцентував увагу на адаптаційній ролі емоцій, саму емоцію він визначав як фізіологічний стан організму, що має яскраво

виражене суб'єктивне забарвлення і охоплює всі види почуттів і переживань людини [1].

А. Н. Леонтьєв розглядав емоції в межах теорії діяльності, розумівши їх як «психічне відображення» у формі неопосередкованого пристрасного переживання життєвого сенсу явищ і ситуацій, обумовленого відношення до їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта [6]. Емоції важливі і для набуття індивідуального досвіду. Вони можуть виконувати функцію позитивного і негативного підкріплення. Емоції можуть сприяти навчанню, закріпленню корисних форм поведінки. Розвиток емоцій в умовах суспільства детерміновано необхідністю їх спрямування на нові соціально значущі явища.

Л. Рубінштейн розглядав емоції як психічне відображення актуального стану потреб (суб'єктивний еквівалент потреби). Сферу почуттів або емоцій становить переживання особливого ставлення людини до того, що її оточує [7].

Є. П. Ільїн є автором однієї з найфундаментальніших робіт, яка присвячена теоретичним та методологічним питанням вивчення емоцій та почуттів людини, структури емоційної сфери особистості та її складових, розглянуті теорії виникнення емоцій, їх функції та роль в житті людини. В ній також пропонуються методики вивчення різних компонентів емоційної сфери людини, одну з яких ми і використали для практичних цілей дослідження [5].

Емоції можна охарактеризувати за такими особливостями:

-за ступенем особистісної задіяності в емоційний процесах – від емоційного тону почуттів до стійких особистісних ставлень;

-за характером опосередкованості іншими психічними процесами: комунікативними, мисленнєвими, перцептивними, практичними та ін.

-за знаком і модальністю – у відповідності до ставлення до об'єкту емоційного переживання;

-за силою і тривалістю – від сильних короткочасних афектів до слабких, але тривалих настроїв [3].

На думку В. С. Шевченко та О. С. Байер, основною змістовною характеристикою емоцій і почуттів у юності є майбутнє. Емоційна сфера в цьому віці характеризується перш за все більшою стабільністю, інтенсивністю, гнучкістю, хоча меншою бурхливістю. Зростає рівень контролю емоціями, набувають виразності індивідуально-типологічні особливості емоційної сфери. [9]. О.О. Халік зазначає, що особливості емоційної сфери студентів, зокрема рівень тривожності має вплив на їх адаптацію [8].

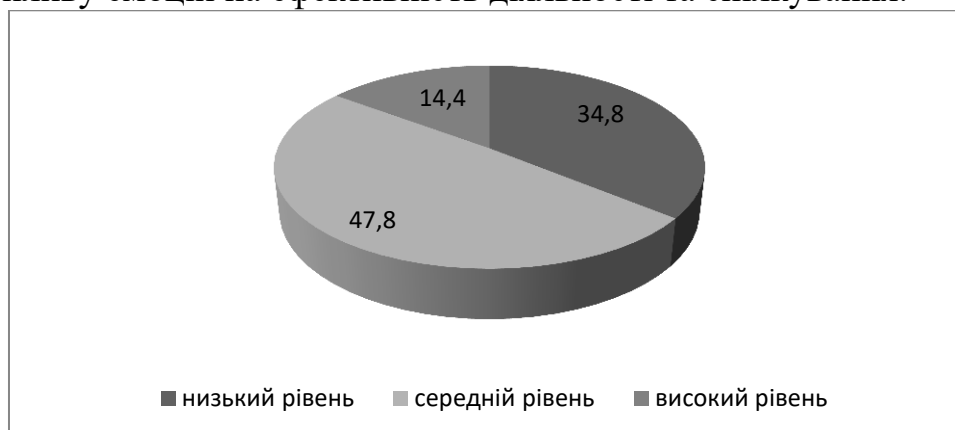
Таким чином, особливості виникнення та прояви емоції у студентів більш складніші, ніж у старшокласників. Здатність контролювати чи стримувати емоції вже в пізній юності вже більш подібна на цю можливість у дорослості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експериментальне дослідження передбачало вивчення особливостей емоційної сфери особистості в студентському віці. Респондентами виступили студенти 3 курсу історичного факультету ДВНЗ Криворізького державного педагогічного університету у кількості 23 осіб від 18 до 22 років. Нами було використано методику Е.П. Ільїна «Характеристики емоційності», яка дозволяє виявити вираження різних

характеристик емоцій: емоційної збудливості, інтенсивності емоцій та їх вплив на ефективність діяльності.

За результатами дослідження було визначено, що 17,4% досліджуваних студентів відчувають негативний вплив їх емоцій на ефективність діяльності та спілкування (рис.1). Зокрема, вони можуть втрачати контроль над собою, схильні не діяти раціонально і не можуть показати, на що здатні в ситуаціях, коли дуже хвилюються.

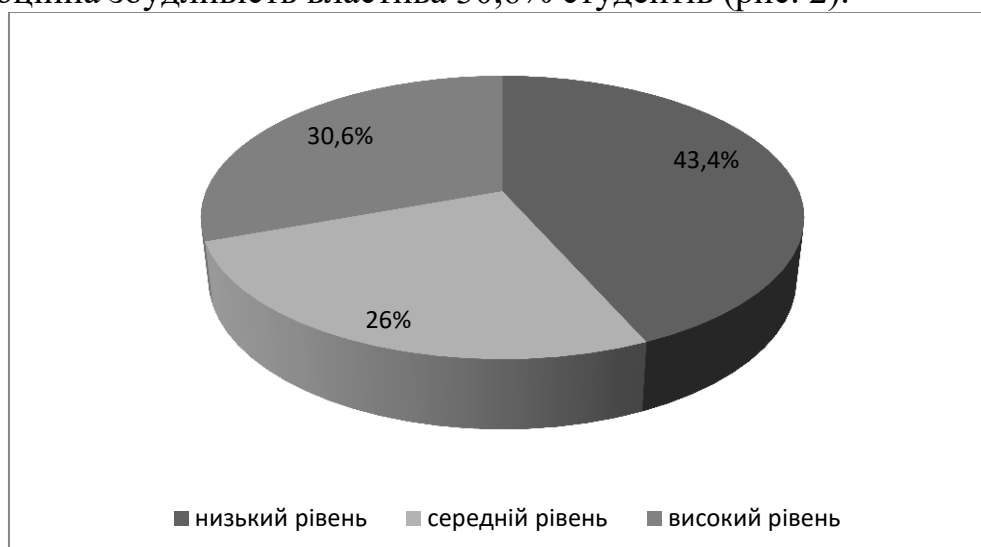
Майже половина опитуваних (47,8%) мають середній рівень вияву негативного впливу емоцій на ефективність діяльності та спілкування.

Рис 1. Негативний вплив емоцій на ефективність діяльності та спілкування

Але 34,8 % опитуваних майже не відчувають негативний вплив емоцій на діяльності та ефективність спілкування. Зазвичай, дані студенти не хвилюються через дрібниці і вміють тримати контроль над собою, навіть коли дуже хвилюються.

Розглянемо результати діагностики за показником емоційної збудливості. Надмірна емоційна збудливість властива 30,6% студентів (рис. 2).

Рис.2 Рівні вияву емоційної збудливості студентів

Такі студенти дуже швидко виходять із себе, зазвичай дуже запальні, їх легко образити, при перегляді зворушливих сцен в кіно чи театрі швидко реагують слізьми. Майже половина студентів (43,4%) мають низький рівень емоційної збудливості, їх важко вивести з себе. Близько третини опитуваних (26%) мають середній рівень прояву емоційної збудливості, досліджувані досить швидко заспокоюються і так само швидко переживають нанесену образу.

Аналізуючи показник інтенсивності емоцій, можна визначити, що лише 8,7% студентів схильні до високого рівня інтенсивності емоцій (рис. 3), вони дуже хвилюються на екзаменах, і сильно переживають коли складають іспит з меншою успішністю, ніж інші.

Більше половини студентів, 65,3%, мають середній рівень прояву інтенсивності емоцій. Близько третини досліджуваних (26%) досить стримано проявляють свої емоції. Вони майже не виходять із себе, і не сердяться на жарти. Вони рідко від страху «втрачають голову», хвилювання не заважає їм зібратись з думками на іспиті.

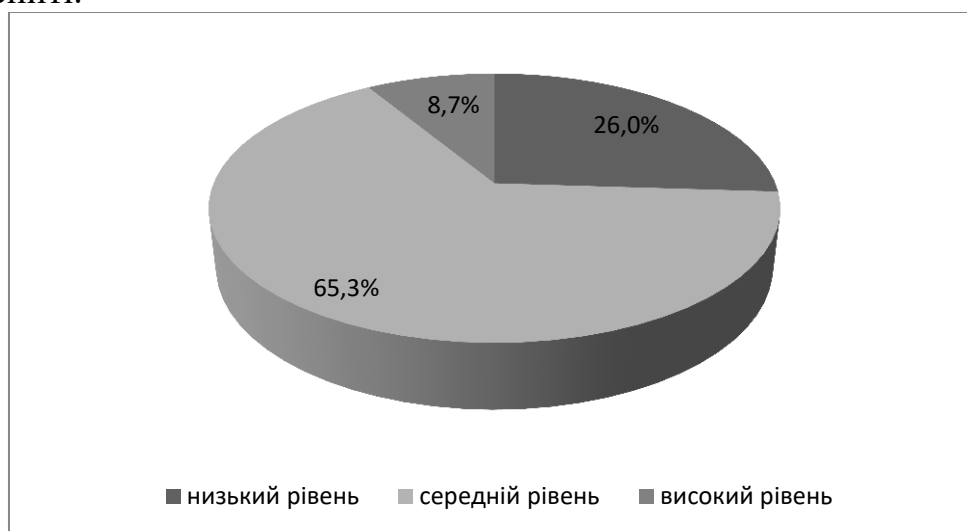

Рис. 3. Рівні вияву інтенсивності емоцій студентів

Розглянувши детально результати ми встановили, що існують гендерні особливості щодо емоційної збудливості. Зокрема, схильність до неї властива в більшій мірі дівчатам. Негативний вплив емоцій на діяльність та спілкування відмічають близько 32 % дівчат і 21% хлопців.

Висновки та перспективи. В ході проведеного дослідження було виявлено особливості емоційної сфери студентів. Встановлено, що більшість опитуваних має середній чи низький рівень прояву інтенсивності та емоційної збудливості, що є нормативним показником для цього віку. Більшість відзначає відсутність значного негативного впливу їх емоцій на ефективність діяльності та спілкування. Визначено, що надмірна емоційна збудливість властива третині студентів, на що треба звернути увагу, оскільки це майбутні вчителі, які повинні навчитися управляти своїми емоціями, щоб бути ефективними.

В подальшому планується більш детально дослідити вікові та гендерні відмінності емоційної сфери особистостей.

Список використаної літератури

1. Анохин П. К. Эмоции / П. К. Анохин // Психология эмоций: Тексты. - Москва, 1984.
2. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л. Ф. Бурлачук, С. М. Морозов. - Санкт-Петербург : Питер, 2001.-517с.
3. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. - Санкт-Петербург: Питер, 2006. - 464 с.
4. Ильин Е. П. Теория функциональной системы и психифизиологические состояния / Е. П. Ильин // Теория функциональных систем в физиологии и психологии /АН СССР Инс-т психологии; редкол. : Б. Ф. Ломов и др. - Москва: Наука, 1978. - С. 325-346.
5. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. - Санкт-Петербург: Питер, 2001.- 752 с.
6. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. - Москва: МГУ, 1971. - 40 с.
7. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. - Санкт-Петербург: Питер. - 2002, 720 с.
8. Халік О.О. Вплив особистісної тривожності на соціально-психологічну адаптацію студентів-першокурсників / О. О. Халік // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. - Київ. - 2007. - №17(41). - Част.ІІ. - С. 229 - 235.
9. Шевченко В. С. Особливості емоційної та вольової сфери у розвитку осіб юнацького віку / В. С. Шевченко, О. О. Байер // Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer40/20.pdf>

УДК 159.923.2

Іваненко А. М.

Ціннісні орієнтації у структурі особистості студентів

Анотація. У статті здійснена спроба аналізу ціннісних орієнтацій особистості у житті сучасного студентства. Висвітлено основні тенденції у визначенні ціннісних пріоритетів молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах. Представлено результати дослідження ієрархічних відношень цінностей у студентів.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, особистість, цінності, потреби, мотивація, студенти.

Иваненко А. Н. Ценностные ориентации в структуре личности студентов

Аннотация. В статье предпринята попытка анализа ценностных ориентаций личности в жизни современного студенчества. Освещены основные тенденции в определении ценностных приоритетов молодежи, которая учится в высших учебных заведениях. Представлены результаты исследования иерархических отношений ценностей у студентов.

Ключевые слова: ценностные ориентации, личность, ценности, потребности, мотивация, студенты.